SLOBODA JE VZÁCNA VEC

TOVÁREŇ NA BÁBIKY

ELIZABETH MACNEALOVÁ

„Nádherná, vzrušujúca rozprávka o láske, umení a posadnutosti." PAULA HAWKINSONOVÁ

Továreň na bábiky

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Elizabeth Macnealová
Továreň na bábiky – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Lindeni

ELIZABETH MACNEALOVÁ

TOVÁREŇ NA BÁBIKY

Lindeni

Pre Enid a Arthura

Londýn

NOVEMBER 1850

Maľba

Keď sa ulice ponoria do najhlbšej tmy a celkom stíchnu, v pivnici obchodu s bábikami si za malý stolík sadá dievčina. Sedí pred ňou bezvlasá porcelánová hlava a pozoruje ju prázdnym pohľadom. Dievčina vytlačí červenú a bielu akvarelovú farbu do ustricovej lastúry, vloží si do úst rúčku štetca a nastaví zrkadlo pred sebou. Zapraská sviečka. Dievčina si prižmúrenými očami premeriava prázdny papier.

Pridá do farieb vodu a namieša telové odtiene. Prvý pásik farby je ostrý ako zaucho. Papier je hrubý, lisovaný za studena a nevlní sa.

Vo svetle sviečky sa tiene prehlbujú a jej vlasy splývajú s čerňou. Maľuje ďalej, jedným oblúčikom si namaľuje bradu, na lícne kosti, ktoré jej osvetľuje plameň, nanesie bielu farbu. Verne kopíruje svoje nedostatky: široko posadené oči, zmrzačenú kľúčnu kosť. Jej sestra s majsterkou spia na poschodí, dokonca aj šuchot štetca pôsobí ako rušivý element, ohlušujúca manifestácia, ktorá ich zobudí.

Mračí sa. Namaľovala si príliš malú tvár. Chcela ňou zaplniť celú stranu, no jej hlava sa vznáša nad prázdnou plochou. Papier, na ktorý minula celotýždňovú výplatu, je zničený. Mala si najprv urobiť náčrt, neponáhľať sa tak.

Chvíľu len tak sedí pri svetle a svojom obrázku. Srdce sa jej trepoce, bábikina tvár ju pozoruje. Mala by sa vrátiť do postele, skôr než ju odhalia.

Lenže dievčina sa nakloní dopredu a so zrakom upretým do zrkadla k sebe pritiahne sviečku. Je z včelieho vosku, nie z loja, vzala ju z majsterkiných tajných zásob. Ponorí si prsty do horúceho vosku a urobí si náprstok. Potom dlaňou prechádza cez plameň a skúša, ako dlho vydrží páľavu, až kým nezačuje škvrčanie hebkých chĺpkov na svojom prste.

Prvá časť

V tomto srdci istotne prebýva čosi, čo nepodlieha skaze, a život je viac než len sen.

MARY WOLLSTONECRAFTOVÁ
Listy písané počas krátkeho pobytu vo Švédsku, Nórsku a Dánsku (1796)

Ten kúsok krásna, večný pôvab jemný
je čoraz milší, nikdy nepremení
sa v ničotu, no obklopí nás, chráni,
a naplňa nás nádhernými snami,
čo dýchame v nich zdravo, pokojne.

JOHN KEATS
Endymion (1818)

Obchod Silasa Reeda so starožitnými i s novými kuriozitami

Silas sedí za svojím stolom, v rukách zviera vypchatú hrdličku. V pivnici vládne pokoj a ticho ako v hrobke, počuť len jeho pomalý dych, ktorý vtákovi strapatí perie.

Silas pri práci špúli pery a vo svetle lampy vyzerá celkom šarmantne. Aj vo svojich tridsiatich ôsmich rokoch má ešte husté vlasy, bez náznaku šedín. Obzerá sa okolo seba, na sklené nádoby lemujúce steny, každá je označená štítkom a naplnená nafúknutými telami konzervovaných exemplárov. Napuchnuté jahňatá, hady, jašterice a mačiatka sa tisnú na steny svojho väzenia.

„Nevrť sa mi, ty malá figliarka," zašomre si popod nos, vezme kliešte a utiahne drôt na vtáčích pazúrikoch.

Rád sa so svojimi tvorčekmi zhovára a fantazíruje o tom, ako sa dostali na jeho pracovnú dosku. Po prehodnotení mnohých vymyslených scenárov pre túto hrdličku – poškodzovanie riečnych člnov na kanáli, hniezdenie na *Odysei* – sa rozhodne pre historku, ktorá sa mu páči najväčšmi; a tak svoju spoločníčku karhá za napádanie predavačiek žeruchy. Silas uvoľní zovretie a vtáčik ostane meravo sedieť na drevenom stĺpiku.

„Hotovo!" zvolá, oprie sa o stoličku a odhrnie si z očí vlasy. „Možno sa konečne odučíš vytrhávať z rúk toho malého dievčatka zväzky zeleniny."

Silas je s touto zákazkou spokojný zvlášť preto, že sa s konečnými úpravami poponáhľal, aby ju mal do rána hotovú. Verí, že sa maliarovi bude vtáčik páčiť; vyzerá, akoby práve letel, jeho krídla vytvárajú dokonalé „V“, presne ako si žiadal. Silas si navyše môže pridať do jednej zo zažltnutých nádob ďalšie hrdličie srdce. Hnedé guľôčky plávajú v konzervačnej tekutine, pripravené vyniesť pekný sumu peňazí od mastičkárov a apatiekarov.

Silas uprace dielňu, poutiera a urovná nástroje. Práve stojí v polovici rebríka s hrdličkou v náručí a plecom drgá do padacích dvierok, keď sa pod ním ozve chrapľavý hlas zvončeka.

Albie, dúfa Silas, keďže je ešte dosť skoro. Položí vtáčika na vitrínu a ponáhľa sa cez obchod, premýšľajúc, čo mu to dieťa nesie. Posledné chlapcove úlovky boli čoraz mizernejšie – červivé potkany, staré mačky s pomliaždenými lebkami, dokonca zrazený holub so zakrpateným pazúrom. („Keby ste len vedeli, pane, aké je to s tými zberačmi kostí ťažké. Vždy uchmatnú najlepší tovar...“) Ak má Silasova zbierka obstáť v skúške času, musí ju doplniť čímsi skutočne výnimočným. Spomenul si na neďalekú pekáreň na Strande. Kedysi živorila z predaja celozrnného chleba, ktorý mohol slúžiť akurát tak ako zarážka do dverí. Potom začal pekár takmer na prahu väzenia pre dlžníkov nakladať jahody s cukrom a predávať ich v pohároch. Obchod úplne zmenili, preslávili ho dokonca aj v turistických brožúrach mesta.

Problém je v tom, že Silas má často pocit, že našiel čosi špeciálne, čosi jedinečné, no keď prácu dokončí, prepadnú ho pochybnosti, prahne po voľačom veľkolepejšom. Patológom a zberateľom, ktorých obdivuje – vzdelancom v oblasti medicíny a lekárom, ako sú John Hunter a Astley Cooper –, nechýbajú nijaké exempláre. Bledý od závisti vysedával v hostincoch oproti Londýnskej univerzity a počúval rozhovory lekárov, keď preberali ranné pitvy. Možno nemá také konexie ako oni, no jedného dňa mu Albie istotne, *istotne*, prinesie čosi – ruka sa mu zachveje – *neobyčajné.* Potom jeho meno vyryjú na vstupnú bránu múzea a všetka jeho práca, všetka

drina, bude ocenená. Predstavuje si, ako s Flick, so svojou najmilšou priateľkou z detstva, kráčajú po schodoch a pri pohľade na nápis *„Silas Reed"* vytesaný do mramoru sa zastavia. Ona sa nedokáže ubrániť pocitu pýchy, ruka jej spočíva na jeho krížoch. On jej vysvetľuje, že všetko vybudoval len pre ňu.

Ibaže za dverami nie je Albie a každé zaklopanie vyvoláva čoraz väčšie sklamanie. Prišla slúžka. Jej pani si vraj na klobúk želá vypchatého kolibríka. Chlapec v zamatovom kabátiku si jednostaj všetko obzerá a napokon si kupuje brošňu v tvare motýľa. Silas mu ju podáva s miernym opovrhnutím. Jediný pohyb, ktorý Silas vykonáva, je odkladanie mincí do koženého mešca. Medzičasom v tichosti palcom prechádza po jedinej vete v lekárskom časopise *Lancet*. „Ná-dor roz-de-ľu-jú-ci čln-ko-vú kosť." Zvuk zvonca a klopanie na dvere udávajú jeho životu jediný rytmus. Na poschodí sa nachádza podkrovná izba; dolu jeho temná pivnica.

Je vskutku hrozné, myslí si Silas, ako sa tak rozhliada po stiesnenom obchodíku, že práve tie najnezáživnejšie veci mu splácajú nájom. Proti mizernému gustu más žiaden dišputát. Väčšina zákazníkov skutočné zázraky prehliadne – lebku storočného leva, vejár z veľrybích pľúc, vypreparovanú opicu pod skleným zvonom – a zamieri rovno k vitríne s motýľmi v zadnej časti obchodu. Nachádzajú sa v nej rumelkové motýlie krídla, ktoré Silas zakladá medzi dve sklené tabuľky; z niektorých sú prívesky, iné slúžia len ako dekorácia. Hlúpe čačky, ktoré by si so štipkou fantázie dokázali vyrobiť aj sami, pomyslí si. Len maliari a apatiekari platia za to, čo ho ozaj zaujíma.

Vo chvíli, keď hodiny oznamujú jedenásť, začuje tiché klopanie a tlmený cengot zvonca v pivnici.

Ponáhľa sa k dverám. Zrejme za nimi stojí pochabé dieťa s dvoma pencami nazvyš, alebo prišiel Albie, nesie mu ďalšieho prekliateho netopiera alebo prašivého psa, ktorý mu bude nanič, nanajvýš ho môže podusiť – a predsa Silasovo srdce tlčie rýchlejšie.

„Ach, Albie," povie Silas, len čo otvorí dvere, a usiluje sa hovoriť pokojne. Dovnútra sa vplazí hmla z Temže.

Desaťročné dieťa sa naňho usmeje. („Desať, viem to, pane, lebo som sa narodil v deň, keď sa kráľovná vydala za Alberta.") Z horných ďasien mu ako šibenica visí jeden žltý zub.

„Dnes mám pre vás dobrý čerstvý úlovok," pochváli sa Albie.

Silas vrhne letmý pohľad na slepú uličku, na prázdne chátrajúce domy, ktoré pripomínajú zástup opilcov. Každý sa kloní nižšie k zemi než ten predchádzajúci.

„Tak teda von s ním, chlapče," povie a uštipne chlapca do brady, aby mu dal najavo svoju nadradenosť. „Čo si mi doniesol? Prednú nohu megalosaura či nebodaj hlavu morskej panny?"

„Na morské panny je v Regentskom kanáli v tomto ročnom období trochu chladno, pane, ale to megaločosi-kdesi vám odkazuje, že keď vypľuje dušu, nechá vám svoje koleno."

„Milé od neho."

Albie si fúkne do rukáva. „Mám pre vás ozajstný klenot, no nerozlúčim sa s ním za menej než dva šilingy. Varujem vás však, nie je červený, ako máte rád."

Chlapec rozmotáva šnúru na vreci. Silas očami sleduje jeho prsty. Z vreca sa vyderie sladkastý hnilobný puch a Silas si rukou zakryje nos. Neznáša pach mŕtvol; v obchode je čisto ako v lekárni a každý deň zápasí s uhoľným dymom, prachom zo srsti a so smradom. Najradšej by odzátkoval fľaštičku s levanduľovým olejom, ktorú nosieva vo veste, a potrel si ňou hornú peru, no nechce chlapca rozptyľovať – keď má Albie dobrý deň, dokáže sa sústrediť asi tak ako piskor.

Chlapec zažmurká, zápasí s vrecom a predstiera, že zviera ešte žije.

Silas nasilu vystrúha grimasu. Neznáša, keď si ho tento darebák, uličnícky sopliak, doberá. Vždy sa vtedy pohrúži do seba a spomína, ako v Albieho veku vláčil ťažké vrecia s vlhkým porcelánom cez hrnčiarsky dvor a ramená ho boleli od matkiných pästí. Privádza ho to k otázke, či svoj starý život skutočne opustil – dokonca aj teraz dovolí, aby sa mu posmieval dáky jednozubý škriatok.

Lenže Silas mlčí. Predstiera, že zíva, no úkosom chlapca sleduje krokodílím okom, ktoré prezrádza záujem tým, že nežmurká.

Albie sa zazubí a z vrecoviny vytiahne dve mŕtve šteňatá.

Silasovi sa aspoň zdá, že sú to dve šteňatá, no len čo ich chytí za laby, všimne si len jeden zátylok. Jeden krk. Jednu hlavu. Lebka je rozdelená.

Silas zalapá po dychu a usmeje sa. Prebehne prstami po temene, aby sa presvedčil, že nejde o trik. Neprekvapovalo by ho, keby Albie ihlou a niťou zošil dva psy dokopy, len aby dostal o pár pencí viac. Zdvihne ich pred seba a pod lampou si prezerá ich siluetu, stíska osem labiek, prechádza po výbežkoch stavcov.

„To už áno," vydýchne. „Ó, áno."

„Za dva šilingy," hovorí Albie. „O nič menej."

Silas sa zasmeje a vytiahne mešec. „Jeden šiling, nič viac. A môžeš si ísť popozerať moju dielňu." Albie pokrúti hlavou, ustúpi ďalej do uličky a obzerá sa okolo seba. Na chlapcovej tvári sa mihne čosi ako strach, no len čo mu Silas vloží do ruky mincu, zmizne. Albie zachrchle a pohŕdavo si odpľuje na dlažobné kocky.

„Len jeden šiling? Necháte chlapca umrieť od hladu?"

Lenže Silas zatvorí dvere a ignoruje búchanie, ktoré sa vzápätí spustí.

Oprie sa o skriňu. Skloní hlavu a kontroluje, či šteňatá nezmizli. Sú tam, pritíska si ich na hruď ako dieťa bábiku. Osem chlpatých labiek sa hompáľa vo vzduchu, sú hebké ako zamat. Vyzerajú, akoby ani nikdy nežili.

Tak ju teda konečne má. Svoju nakladanú jahodu.

Chlapec

Keď Silas zabuchne dvere, Albie skúša šiling medzi predným zubom a ďasnom, videl to totiž robiť aj svoju sestru. Cmúľa ho. Chutí sladko. Je spokojný; s dvoma šilingmi nerátal ani vo sne. No ak si vypýtate dva šilingy a dostanete jeden, čo by sa stalo, keby ste si pýtali len jeden šiling? Pokrčí plecami, vypľuje mincu a strčí ju vrecka. Na obed si kúpi misu varených bravčových uší a zvyšok peňazí dá sestre. Najprv však musí ešte čosi vybaviť, a už teraz mešká.

Vedľa vreca na zdochliny má ešte jedno ľanové vrece. Sú v ňom malinké sukničky, ktoré v noci ušil. Dáva si pozor, aby vrecia nikdy nepomiešal. Niekedy, keď odovzdáva vrece v obchode s bábikami, je presvedčený, že ich poplietol, a cíti, ako mu zviera srdce. Nerád by videl kyslú tvár pani Salterovej, keby otvorila vrece s červivými potkanmi.

Dýchne si do malých pästičiek, aby ich zahrial, a pustí sa do behu. Chlapec kľučkuje ulicami, vratké nohy má vytočené von. Beží na západ cez špinavé Soho. Vycivené neviestky pohasnutými očami sledujú jeho kmitajúce údy, presne ako keď unavené mačky sledujú muchu.

Vynorí sa na Regent Street, pohľad mu padne na obchod, v ktorom sa predávajú zubné protézy za štyri guiney. Jazykom sa dotkne svojho posledného zuba a vzápätí sa vrúti do cesty koňovi. Zviera sa